

İntikal Tekbirlerinde Elleri Kaldırma Hakkında

İntikal Tekbirlerinde Elleri Kaldırma Hakkında

Muhammed HALLAÇOĞLU

İntikal hallerinde elleri kaldırma meselesi ihtilaf edilen büyük bir meseledir. Bu ihtilafa sebep ise, her iki tarafın delil sadedinde getirdikleri hadislerin sahih olmasıdır. Müctehit imamlar bu meselede ihtilaf etmişlerdir. Ebû Hanife, Sevrî, eski ve yeni diğer Küfe fakihleri bunu inkâr ettiler. Bu da İbni Mesud ve Ashabı'nın görüşüdür. İmam-ı Malik'ten iki rivayet geldi. Birisinde kaldırılmasını söylerken, diğerinde kaldırılmamasını söyledi. Ekseri tabileri de bu ikinci görüşe gittiler.

Evzâî, Şafîî, Ahmed b. Hanbel, Ebu Ubeyd, Ebu Sevr, İbni Râhuyeh, Muhammed b. Cerir Taberî ve Ehl-i Hadis'ten bir cemaat (Rahimehumullâh) ise bunun varlığıyla hükümettiler. Bunu İbni Ömer, Ebu Musa, Ebu Said, Ebu'd-Derda, Enes, İbni Abbas ve Cabir (Radiyallâhu Anhüm)den rivayet ettiler. Hatta "bunu Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den 23 Sahâbe rivayet etti" dediler. Bazları da bunun mütevatir olduğunu söylediler.

Elleri kaldırma hadisi, Buhari ve Müslim gibi sahih eserlerde bulunması sebebiyle bazı kişiler, İmam-ı Azam Ebu Hanife'yi "hadisten anlamaz" şeklinde ki bir ithama çüret etmişlerdir. Bu makalemizde Allame Muhaddis Muhammed Hasen Senbehli'nin "**Müsnedi Ebi Hanife**" Haşiyesi'ndeki beyanat esas alınarak Hanefilerin delilleri zikredilip, gözler önüne serilecektir. Bu delillerle İmam-ı Azam'a elleri kaldırma hadisinin ulaşmadığını iddia edenler bunun aksini göreceklerdir. Yoksa elleri kaldırma meselesi Ehli Sünnete muhalif bir şey değil; İmam-ı Şafî, Ahmed b. Hanbel ve diğerlerinin içtihadıdır. Buna denilecek bir söz yoktur. Bizim niyetimiz İmam-ı Azam'a nispet edilip, cahillikten neşet eden sözlerin iptalidir. Allâh-u Te'âlâ her şeyin en iyisini bilendir.

ELLERİ KALDIRMAMAYI BEYAN EDEN DELİLLER

(1) قال محمد: أخبرنا يعقوب بن إبراهيم أخربنا حصين بن عبد الرحمن قال: دخلت أنا وعمرو بن مرة على إبراهيم النخعي قال عمرو: حدثني علقة بن وايل الحضرمي عن أبيه: أنه صلى مع رسول الله ﷺ فرأه يرفع يديه إذا كبر وإذا ركع وإذا رفع. قال إبراهيم: ما أدريلعله لم ير النبي ﷺ يصلّي إلا ذلك اليوم فحفظ هذا منه ولم يحفظه ابن مسعود وأصحابه. ما سمعته من أحد منهم. إنما كانوا يرتفعون أيديهم في بدء الصلاة حين يكبرون.

مسند أبي حنيفة [رقم: 96]، أخرجه محمد في الموطأ [1/390، رقم: 107] و أخرج الدارقطني عن حصين عن إبراهيم، وفيه: ما رأى أبوه رسول الله ﷺ إلا ذلك اليوم، فحفظ عنه ذلك، وعبدالله بن مسعود لم يحفظه إنما رفع اليدين عند افتتاح الصلاة [1/291، رقم: 13]، رواه أبو يعلى في مسنده، وأخرجه الطحاوي عن حصين بن عمرة بن مرة، وفيه: فغضب، وقال: رآه هو ولم يره ابن مسعود ولا أصحابه [1/146]، وعن المغيرة عن إبراهيم، وفيه: إن كان رآه مرة يفعل فقد رآه

1) Husayn b. Abdurrahman şöyle nakletti; "Bir keresinde ben ve Amr b. Mürre İbrahime'n-Nehâî'nin yanına geldik. Amr b. Mürre şöyle dedi; 'Alkame b. Vâile'l-Hadramî babasından 'Rasûlullah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile beraber namaz kıldığını ve tekbir de, rukuya inerken ve kalkarken elliğini kaldırıldığını gördüğünü' rivayet etti. İbrahime'n-Nehâî de şöyle dedi; 'Ben anlamam. Sadece o gün Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i namaz kılarken görüp bunu anladı da İbni Mesud ve Ashabı bunu anlamadılar mı? Ben onların hiç birinden bunu işitmedim. 'Onlar sadece elliğini namazın başında tekbir aldıklarında kaldırıyorlardı'."

Müsned-i Ebî Hanife'de (Rakam:96) rivayet edilen bu hadisi İmam-ı Muhammed "Muvatta"sında (1/390, Rakam:107) rivayet etti. İmâm-ı Dârakutnî, Husayn'den, o da İbrahim'den yaptığı rivayette şöyle vardır; "Onunbabası Rasûlûllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i sadece o gün görüp, bunu anladı da Abdullah b. Mesud bunu anlamadı mı? O elliğini sadece iftitah tekbirinde kaldırıyordu" (1/291, Rakam:13). Bunu Ebu Ya'la Müsned'inde rivayet etti. İmam-ı Tahâvî Husayn b. Amr b. Mürre'den rivayetinde şöyle vardır: "İbrahim kızdı ve 'sadece o bunu gördü de İbni Mesud da, Ashabı da görmemi mi?' dedi." (1/146) Mügire'nin İbrahim'den yaptığı rivayette şöyle vardır; "Eğer o bir defa böyle görmüşse Abdullah ise elli kere yapmadığını görmüştür."

(2) سفيان بن عيينة قال: اجتمع الإمام أبو حنيفة مع الأوزاعي بمكة في دار الحناطين فقال الأوزاعي مالكم لا ترفعون عند الركوع والرفع منه فقال لأجل أنه لم يصح عن رسول الله ۚ فيه شيء أي لم يصح معنى إذ هو معارض وإلا فإننا ندعي صحيح فقال الأوزاعي كيف لم يصح وقد حدثني الزهري عن سالم عن أبيه ابن عمر أن رسول الله ۖ كان يرفع يديه إذا افتتح الصلاة وعند الركوع وعند الرفع منه فقال أبو حنيفة وحدثنا حماد عن إبراهيم عن علقة والأسود عن عبد الله بن مسعود أن النبي كان لا يرفع يديه إلا عند الإفتتاح ثم لا يعود لشيء من ذلك فقال الأوزاعي أحدثك عن الزهري عن سالم عن أبيه وتقول حدثني حماد عن إبراهيم فقال له أبو حنيفة كان حماد أفقه من الزهري وكان إبراهيم أفقه من سالم وعلقة ليس بدون ابن عمر في الفقه وإن كانت لابن عمر صحبة فالأسود له فضل كثير وعبد الله هو عبد الله فسكت الأوزاعي.

مسند أبي حنيفة [رقم:97]، أخرج قول ابن مسعود الطحاوي من طريق حسين عن إبراهيم، قال: كان عبد الله لا يرفع يديه في شيئاً من الصلاة إلا في الإفتتاح [1/147]، ومحمد في الموطأ من طريق حسين عن إبراهيم عن ابن مسعود: أنه كان يرفع يديه إذا افتتح الصلاة [1/399]، رقم: 110] وأبو داود في السنن من طريق عاصم بن كلبي عن عبد الرحمن بن الأسود عن علقة عن ابن مسعود: إلا أصلبي بكم صلاة رسول الله ۖ فصلى فلم يرفع يديه إلا مرتين [رقم: 748]، وفي رواية: فرفع يديه في أول مرتين وقال بعضهم مرتين واحدة والدارقطني [1/295]، رقم: 25]، وابن عدي من طريق محمد بن جابر عن حماد بن أبي سليمان عن إبراهيم عن علقة عن عبد الله، قال: صليت مع رسول الله ۖ وأبى بكر وعمر فلم يرفعوا أيديهم إلا عند استفتاح الصلاة على ما ذكره ابن الهمام، والترمذى برواية عاصم عن عبد الرحمن عن علقة عن عبد الله: إلا أصلبي بكم صلاة رسول الله ۖ فصلى فلم يرفع يديه إلا في أول مرتين [رقم: 257] قال الترمذى: حدث ابن مسعود حديث حسن وبه يقول غير واحد من أهل العلم من أصحاب النبي ۖ والتابعين، وهو قول سفيان وأهل الكوفة.

2) Süfyan b. Uyeyne şöyle dedi: Ebu Hanife ve Evzâî Mekke'de bügdaycılar çarşısında

bir araya geldiler. Evzâî Ebu Hanife'ye "size ne oluyor da namazda rukudan önce ve sonra ellerinizi kaldırımıyorsunuz?" dedi. Ebu Hanife "Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den bu hususta sahîh bir rivayet olmadığı için" dedi. Evzâî; "Nasıl sahîh olmaz. Bana Zûhrî, o Salîm'den, o da babasından yaptığı rivayette Efendimiz (Sallâllâhû Aleyhi ve Sellem) namaza başlarken, rüku anında ve kalktığında ellerini kaldırıldığı vardır" dedi. Ebu Hanife; "bana da Hammad, o İbrahim'den, o Alkame ve Esved'den, her ikisi de İbni Mesud'dan rivayetle 'Rasûlüllâh'ın ellerini sadece iftitah tekbirinde kaldırıldığını, başka bir şey için kaldırımadığını' söylediler" dedi. Evzâî; "ben sana Zühri, o Salîm'den, oda babasından nakletti" diyorum sen ise bana "Hammad İbrahim'den nakletti" diyorsun. Bunun üzerine Ebu Hanîfe; "Hammad Zühri'den daha fakihdir. İbrahim'de Salîm'den daha fakihdir. Alkame ise fıkıhta İbni Ömer'den aşağı değildir. İbni Ömer'in sahabelik üstünlüğü varsa Esved'in birçok üstünlüğü vardır. Abdullah ise Abdullah b. Mesud'tur (yani fıkıhtaki ve ilimdeki üstünlüğünne diyecek yoktur)" dedi. Bunun üzerine Evzâî sustu.

Müsned-i Ebî Hanife'de (Rakam:97) rivayet edilen bu hadisi Tahâvî Hüsayn, o da İbrahim yoluyla şöyle rivayet etti; "Abdullah namazda ellerini hiçbir şeye kaldırırmadı sadece iftitah tekbirinde kaldırındı." (1/147). İmam-ı Muhammed "Muvatta"da Husayn'dan, o İbrahim'den, o da İbni Mesud'dan rivayetinde "İbni Mesud ellerini namaza başladığında kaldırındı" dedi. (1/399, Rakam:110) Ebu Davud "Sünen"inde Asîm b. Küleyp Abdurrahman b. Esved'ten, o Alkame'den, o da İbni Mesud'tan rivayetinde "Size Rasûlüllâh'ın namazını kılıyorum mı? Sonra namaz kıldı ve sadece elini bir defa kaldırırdı." (Rakam: 748) başka rivayette "Ellerini ilk defa da kaldırırdı." Bazıları da "Bir defa kaldırıdığını" rivayet etti. İbni'l-Hümâm'ın zikrettiği üzere Dârakutnî (1/295, Rakam: 25) ve İbni Adiy Muhammed b. Cabir, o Hammad b. Ebi Süleyman, o İbrahim'den, o Alkame'den o da Abdullah b. Mesud'an rivayetle: "Rasûlüllâh ve Ebu Bekir ve Ömer'le beraber namaz kıldım onlar sadece namazın başlangıcında ellerini kaldırıldılar" dedi. Tirmizî Asîm'dan, o Abdurrahman'dan, o Alkame'den, o da Abdullah rivayetiyle "Size Rasûlüllâh'ın namazını kılıyorum mı? Namazını kıldı ve sadece ilk defa da ellerini kaldırırdı." Dedi. (Rakam: 257) Tirmizî ve başkaları "İbni Mesud'un rivayeti hasen hadistir" dedi. İbni hazm "sahihtir" dedi. Elleri kaldırırmamakla Efendimiz (Sallâllâhû Aleyhi ve Sellem)in Ashabı'ndan ve Tabiîn'den ilim ehli olan birçok kişi hüküm verdi.

(3) أخرج محمد في الموطأ [رقم:105] وفي الحج عن محمد بن أبى بان بن صالح عن عاصم بن كلبي الجرمي عن أبيه قال: رأيت على ابن أبي طالب رفع يديه في التكبير الأولى من الصلاة المكتوبة ولم يرفعهما فيما سوى ذلك.

3) İmam-ı Muhammed'in "Muvatta"sında (rakam:105) ve "Hucec"inde (1/73-74) Muhammed b. Eban b. Salih'ten, o Asîm b. Küleyp el-Cermî'den, oda babasından rivayetinde şöyle dedi: "Ali b. Ebi Talip'i farz namazda sadece ilk tekbirde ellerini kaldırıldığını gördüm. Bundan başka ellerini kaldırmadı."

Bu hadisin isnadında hakkında konuşulan sadece Muhammed b. Eban vardır. Onu da bazıları tevsik ederken bazıları zayıflığa nispet etmiştir. Racih olan görüş ise onun sikaliğla ve adalet sahibi olmaya nispet edilmesidir.

İmam-ı Muhammed “**El-Hüceç**” (El-Hucce Alâ Ehl-i Medine) isimli eserinde Malik, Nuaym b. Abdullah el-Mücmir ve Ebî Cafer el-Kâri yoluyla şöyle haber verdiler; “**Ebu Hureyre onlara namaz kıldırdı. Her eğilip kalktığında tekbir alıyordu. Ellerini de namaza başladığında kaldırımıştı.**” Bu ellerin kaldırımı beyan yerinde susmaktadır. Birinci yerin gayrısında kaldırılmadığına delalet eder. İmam-ı Muhammed (Rahimehullâh) şöyle dedi; “Bu hadisiniz Hz. Ali ve İbni Mesud'a muvafiktir. Bizim her ne kadar Hz. Ali ve İbni Mesud fiilleriyle Ebu Hureyre ya da başkasının sözüne ihtiyacımız olmasa da size kendi hadisinizle delil getirdik.”

Bunu Tahâvî ve İmam-ı Muhammed Ebubekir Nehşeli'den, o Asım'dan, o da babasından rivayet etmiştir ki; “**Muhakkak Ali namazın ilk tekbirinde ellerini kaldırıryordu. Sonra hiç kaldırımıyordu.**” Denildi ki; Darakutnî “**İlel**”inde şöyle dedi; “Ebu Bekir en-Nehşeli bu hadisi rivayetinde ihtilâf edildi. Bunu Abdurrahman b. Süleyman, Ebu Bekir en-Nehşeli'den, o Âsim'dan, o da babasından merfu olarak rivayet etmiştir. Merfu olduğunu vahmetmiştir. Buna ise sikalardan cemaat muhalefet etmiş ve Abdurrahman b. Mehdî, Musa b. Davud, Ahmed b. Yunus ve başkaları Ebu Bekir en-Nehşeli yoluyla Hazreti Ali'ye mevkuf olarak rivayet ettiler. Doğru olan da budur.

Aynı şekilde bunu Muhammed b. Eban Asım'dan mevkuf olarak rivayet etti. Osman b. Saide'l-Dârimî (sünen sahibi) şöyle dedi; “Hz. Ali (Râdiyâllâhu Anh)dan vahi (zayıf) yollarla ‘**ellerini sadece ilk tekbirde kaldırıldığı, bir daha kaldırmadığı**’ rivayet edildi. Bu zayıftır. Çünkü Hz. Ali (Râdiyâllâhu Anh) kendi fiilini Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) fiiline tercih edeceği beklenmez. Ondan ruku halinde kalkınca ellerini kaldırıldığı rivayet edilmiştir.” İbni Dakîki'l-İd “**el-İmâm**” isimli eserinde Dârimî'nin bu sözlerini peşine şöyle dediği nakledildi; “Onun dedikleri zayıftır. Çünkü o Hz. Ali'ye hüsnü zanla kendi rivayetini diğer rivayetin zayıflığına delil getirmiştir. Aynı şeyi hasmı da delil yapabilir. Hz. Ali'nin fiilini önceden yapılan fiilerin neshine delil yapabilir.

(4) حديث عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال ابن الهمام روى الطحاوي ثم البيهقي من حديث الحسن بن عياش بسند صحيح عن الأسود قال: رأيت عمر بن الخطاب رفع يديه في أول تكبيرة ثم لا يعود قال: ورأيت إبراهيم والشعبي يفعلان ذلك.

4) İmam-ı Tahâvî ve Beyhakî Hasan b. Ayyâş'ın Esved'den yaptığı sahîh rivayette şöyle dediğini naklettiler; “**Ömer b. Hattab'ı gördüm. Ellerini ilk tekbirde kaldırıryordu da başka hiç kaldırımıyordu.**” Hasan b. Ayyâş şöyle devam etti; “İbrahim ve Şâ'bi'yi gördüm aynışını yapıyorlardı.”

(5) روى البخاري معلقا في كتابه المفرد في رفع اليدين و قال: قال وكيع عن ابن أبي ليلى عن الحكم عن المقدم عن ابن عباس عن النبي ﷺ قال: لا ترفع الأيدي إلا في سبع مواطن: في افتتاح الصلاة وفي استقبال الكعبة وعلى الصفا والمروة وبجمع وفي المقامين وعند الجمرتين.

رواه البزار عن مقدم عن ابن عباس وعن نافع عن ابن عمر عن النبي ﷺ قال: ترفع الأيدي في سبع

مواطن افتتاح الصلاة واستقبال البيت والصفا والمروءة والموقفين وعند الحجر. ورواه الطبراني في معجمه عن ابن عباس عن النبي قال لا ترفع الأيدي إلا في سبع مواطن حين يفتح الصلاة وحين يدخل المسجد الحرام فينظر إلى البيت وحين يقوم على الصفا والمروءة ومع الناس عشية عرفة ويجمع والمقامين وحين يرمي الجمرة [رقم: 12072] ورواه ابن أبي شيبة موقوفا في مصنفه حدثنا ابن فضيل عن عطاء عن سعيد بن جبير عن ابن عباس قال ترفع الأيدي في سبع مواطن إذا قام إلى الصلاة وإذا رأى البيت وعلى الصفا والمروءة وفي جمع وفي عرفات وعند الجمار.

5) Buhârî'nin "Edebü'l-Müfred" kitabında elli kaldırımlar hakkında müallâk olarak rivayetinde şöyle dedi; "Veki' İbni Ebi Leylâ'dan, o Hakem'den, o Miksem'den, o İbni Abbas'dan, o da Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den söyle nakletti: 'Eller sadece yedi yerde kaldırılır. Namaza başlarken, kabe'yi gördükte, Safa ve Merve'de, Cem' (Müzdelife)de, İki makamda, İki cemrede.

Bezzâr'ın Miksem'den, o Nâfi ve İbni Abbas'dan, Nâfi'den de İbni Ömer, Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den, söyle nakletti; "Eller yedi yerde kaldırılır. Namaza başlarken, kabe görüldüğünde, safâ ve mervâ'de, iki vakfe'de, Hacerü'l-Esvet (hizasına) gelindiğinde." Taberanî'nin "Mu'cem"inde Miksem'den, o İbni Abbas'dan, o da Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den söyle nakletti; "Eller sadece yedi mevzide kaldırılır. Namazın başında, Mescidi Haram'a giripte Kabeyi görünce, Safa ve Merve'de durduğunda, Arafe'de akşam vaktinde insanlarla beraber, Cem' (Müzdelife)de, iki makamda, cemreyi taşlama halinde." (Rakam: 12072) İbni Ebi Şeybe "Musannef"inde İbni Fuzayl'in Ata'dan, o Said b. Cübeyr'den, o da İbni Abbas'dan mevkuf olarak söyle nakletti; "Eller yedi yerde kaldırılır. Namaza girerken, Beytullah görüldüğünde, Safa ve Merve üzerinde, Cem' (Müzdelife)de, Arafat'ta, taşlama halinde."

6) رواه أبو داود بطرق ففي طريق عن محمد البزار عن الشريك عن يزيد عن قبده الرحمن بن أبي ليلى عن البراء أن رسول الله كان إذا افتتح رفع يديه إلى قريب من أذنيه ثم لا يعود. وفي طريق عن عبد الله بن محمد الزهرى عن سفيان عن يزيد نحو حديث شريك ولم يقول ثم لا يعود. قال أبو داود قال سفيان قال لنا بالكوفة بعد ثم لا يعود قال أبو داود روى هذا الحديث هشيم وخالد وابن إدريس عن يزيد لم يذكروا: ثم لا يعود وفي طريق عن حسين عن وكيع عن ابن وكيع عن ابن أبي ليلى عن أخيه عيسى عن الحكم عن عبد الرحمن بن أبي ليلى عن البراء بن عازب قال: رأيت رسول الله رفع يديه حين افتتح الصلاة ثم لم يرفعهما حتى انصرف. [رقم: 750، 749]

6) Ebu Davud'un birçok yolla rivayet ettiği hadisi şeriftir. Muhammedü'l-Bezzâr Şerik'ten, o Yezid'den, o Abdurrahman b. İbni Ebi Leylâ'dan, o da Berâ b. Azib yoluyla söyle rivayet etti; "Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) namaza başladığında ellerini kulağının yakınına kaldırıyordu. Daha sonra kaldırımıyordu." Abdullah b. Muhammedü'z-Zühri'nin Süfyan'dan, o Yezid yolunda Şerik'in rivayet ettiği hadis gibi rivayet etmiş, ancak "daha sonra kaldırımıyordu" dememiştir.

Ebu Davud, Süfyan'ın söyle dediğini nakletti; "bize Yezid Mekke'de bu lafzı söylemeyeip Küfe'de söyledi." Ebu Davud söyle devam etti; "bunu Hüseyim, Halid, İbni Davud, İbni İdris Yezid'den naklettiler de bu lafzı zikretmediler." Hüseyin'in Veki'den, o İbni Ebi Leyla'dan, o kardeşi İsa'dan, o Hakem'den, o Abdurrahman İbni Ebi Leylâ'dan, o da Berâ b. Azib (Radîyallâhu anh) yoluyla Ebu Davud söyle rivayet etti; "Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i gördüm ellerini namaza başlarken kaldırıyordu. Bir daha bitirinceye kadar kaldırımıyordu." (Rakam: 749-750)

7) حديث ابن عمر رضي الله عنهم أخرجه محمد في موطئه عن محمد بن أبىان بن صالح عن عبد العزير بن حكيم قال رأيت ابن عمر يرفع يديه حذاء أذنیه في أول تكبيرة افتتاح الصلاة ولم يرفعهما سوى ذلك [1/397، رقم: 108] ورواه الطحاوی من حديث أبی بکر بن عیاش عن حصین عن مجاهد أنه قال صلیت خلف ابن عمر فلم يكن يرفع يديه إلا في التكبيرة الأولى من الصلاة [1/148] وقال الطحاوی فهذا ابن عمر قد رأى النبي ص يرفع ثم قد ترك هو الرفع بعد النبي ص ولا يكون ذلك إلا وقد ثبت عنده نسخه.

7) İbni Ömer (Râdiyallâhu Anhüma) hadisi şerifidir. İmam-ı Muhammed'in "Muvatta"sında Muhammed b. Eban b. Salih'ten, o Abdulaziz b. Hakîm'in şöyle dediğini nakletti; "**Ben İbni Ömer'in namaza başında iftitah tekbirinde ellerini kulakları hizasına kaldırıldığını, bundan başka kaldırmadığını gördüm.**" (1/397, Rakam:108) Tahâvî'nin Ebu Bekir b. Ayyâş'tan, o Hüsâyîn'den, o da Mücahit'ten şöyle dediğini nakletti; "**Ben İbni Ömer'in arkasında namaz kıldığında namazda sadece ilk tekbir de ellerini kaldırıldığını gördüm.**" (1/148) İmam-ı Tahâvî şöyle dedi; "Bu İbni Ömer ki Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)i ellerini kaldırırırken gördü de Peygamberden sonra bunu terk etti. İbni Ömer'in bu hareketi onun katında bunun neshinden dolayıdır.

8) حديث جابر بن ثمرة قال خرج علينا رسول الله صلعم فقال: ما لي أراكم رافعين أيديكم **كانها أذناب خيل شمس اسكنوا في الصلاة** أخرجه مسلم [رقم: 430]

8) Cabir b. Semüre (Râdiyallâhu Anh) hadisi şerifidir. Şöylededidi; "**Bir keresinde Efendimiz sav yanımıza geldi de şöyle dedi; 'bana ne oluyor da sizleri yerinde duramayan atların kuyrukları gibi ellerini kaldırıyor olarak görüyorum. Namazda sükünetle durun'.**" (Müslim, Rakam:430)

9) روى البيهقي عن سوار بن مصعب عن عطية العوفي أن أبا سعيد الخدري و ابن عمر كانا يرفعان أيديهما أول ما يكبران ثم لا يعودان.

9) Beyhâkî'nin Sevvâr b. Mus'ab'tan, o Atîyyetü'l-Avfiyye'den rivayetinde Ebu Saïdi'l-Hudrî ve İbni Ömer (Râdiyallâhu anhüm) **ellerini namaza başladıklarında kaldırıyorlardı da sonra bir daha kaldırılmıyorlardı.**

Birçok sahîh delil mevcut olduğu halde bu kadar beyanatla uzatmamak için iktifa ettik. Bütün bunlardan sonra Hanefî uleması farklı tavırlar takındılar. Şeyh Abdülhak "Seferü's-Siâde" şerhinde elleri kaldırma ve kaldırırmama hususunda delilleri zikrettikten sonra, iki emrin kendi katında sabit olduğunu ifade etti. Sahabeden ve ondan sonra gelenlerden bir cemaat, özellikle de İbni Mesud ve arkadaşları elleri kaldırırmayı tercih ettiler. Hülasa olarak başlangıçta değişik vakitlerde kaldırma ve kaldırırmamavardı. İmam-ı Azâm'ın ilmi, isnadı ve fıkhi İbni Mesud (Râdiyallâhu Anh)a ulaşlığı için o da bu görüşü seçti. Allame Kevserî "Nüketü't-Tarife" mukaddimesinde bu manaya işareten özetle şöyle demiştir: "Esasen elleri kaldırma hakkındaki bütün hadisler İbni Ömer hadisi dışında sahîh değildir. Bunların illetleri "Cevherü'n-Nakiy", "Nasbu'r-Râye" ve başkalarında zikredilmiştir. İbni Ömer hadisi de İmam-ı Mücahit ve başkalarının rivayetinde ravinin hadisle ameli terk etmesiyle illeti kadıha sahibidir. Dolayısıyla kendisiyle amel edilmez."

Bazıları da kaldırmanın mensuh olduğunu gittiler. Delil olarak da İbni Ömer

(Râdiyâllâhu Anhüma)nın ravisı olduğu kaldırma hadisi ile **amel etmemesini** gösterdiler.

İbni Hümam "Fethü'l-Kadir"de (1/219) özetle şöyle dedi; "Bilinmelidir ki bu hususta çok rivayetler bulunmaktadır. Râvi ve emsali (cerh ve tadil, nasih ve mensuh gibi) konuşulması gereken şeyler vardır. Bütün bunlar gösteriyor ki ortada olan gerçek elli kalıcımanın ve kalıcımanın Rasûlüllâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)den sabit olmasıdır. Dolayısıyla bu mesele de taâruzdan dolayı tercihe ihtiyaç vardır. Bizim elli kalıcı mama ile hükmümüzün tercih sebebi şudur: önceden namazda mübah olan sözler ve hareketler vardı, sonradan neshedildi. Elleri kalıcımanın da bu neshe dâhil olması özellikle de inkâr edilemeyecek derecede delillerin bulunmasından sonra uzak görülmez. Ancak elli kalıcı mamak namazda bilinen fiillere zıt olmadığından neshe dâhil olması söz konusu değildir. Hatta o, namazda istenilmesine icma edilen huşu cinsindendir."

Ayrıca hadislerde taâruz olunca eğer tercihe gidilemez ise usul kaidesine göre ya kıyas gidilir ya da sahabenin amellerine bakılır. İkinci de taâruz varsa yine kıyas gidilir. Eğer Ibni Mesud ve diğer sahabelerin sözleri taâruz edildiği iddia edilirse yine kıyas gideriz. Kıyas ise namazda emredilen huşuya sebep olmasından dolayı kaldırılamayı gerektirir. Allah her şeyin en iyisini bilir.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَلْنَا، أَحْمَدُ اللَّهُ تَعَالَى حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مَبَارِكًا فِيهِ كَمَا يُحِبُّ وَيُرْضِي وَأَصْلِي وَأَسْلَمَ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدًا وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَمَنْ اقْتَفَى .